

پیک دانش

نشریه انجمن علمی - دانشجویی علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهراء (س)
سال شانزدهم، شماره ۷۱، تابستان ۹۸ / بهاء: ۱۵۰۰ تومان / ISSN: ۱۷۳۵-۳۳۹۴

ویژه نامه روز ادبیات کودکان و نوجوانان

تقویت مهارت‌های زندگی از طریق قصه‌گویی

چگونه فرزندم را به ادبیات و مطالعه علاقه‌مند کنم؟

استفاده از ادبیات کودکان و نوجوانان یکی از راه‌های درمانی شناخته شده است

رهبر انسانیت

هر کتاب و خواننده‌اش هر خواننده و کتابش

بسم الله الرحمن الرحيم

صاحب امتیاز: انجمن علمی - دانشجویی علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهراء (س)
زیر نظر: اداره کل امور فرهنگی دانشگاه الزهراء (س)

مدیر مسئول: مریم امرایی
amraie.maryam@gmail.com

سر دبیر: کیمیا تقی‌زاده‌میلانی
هیئت تحریریه: سمیه توده‌خیلی، زهره کاظم‌زاده
همکاران این شماره: هستی رهیده، زهرا نیک‌بخت

ویراستار: مریم امرایی
کاریکاتورپست: مبینا دربهشتی

تصویرگر: محیا باطنی
طراح و صفحه‌آرا: سپیده طالبی همت آبادی

طراح لوگو: سید محمدحسین هاشمی
با تشکر از استادان مشاور نشریه: دکتر سعید رضایی شریف‌آبادی، دکتر معصومه کربلاآقائی کامران

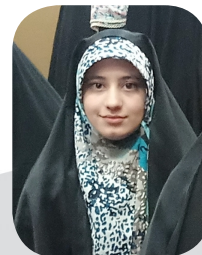
کارشناس نشریه: زهرا وزیری
چاپ و صحافی: دامون

لیتوگرافی: دامون

چگونه فرزندم را به ادبیات و مطالعه علاقه‌مند کنم؟

زهرا کاظم‌زاده (دانشجوی کارشناسی مهندسی فناوری اطلاعات دانشگاه ارشد دماوند، ورودی ۹۶)، ZKz304@gmail.com

الگوی مناسبی باشید

فرزندان بیش از هرکس از والدین الگو می‌گیرند؛ در روز دقایقی از تلفن همراه خود دل‌کنده، کتابی در دست گرفته و خود را مشغول مطالعه‌کردن نشان دهید. اگر وابستگی شدید به موبایل دارید تنها کاری که می‌توانید انجام دهید انتخاب یک کتاب قطور و جاسازی موبایل درون آن است.

خرید لوازم‌التحریر مناسب

لوازم‌التحریر نقش به‌سزایی در تربیت و تشویق فرزندان به مطالعه دارد. برای آن‌ها خودکارهایی بخرید که برای لای انگشت گذاشتن مقاوم باشد و خط‌کشی فلزی که با چند بار اصابت و ضربه زدن نشکند. در کل به مقاومت لوازم‌التحریر دقت کنید.

فواید مطالعه را برای آنها تشریح کنید

نمونه‌های موفق تحصیل بین اقوام و آشنایان را به نرمی توی سرشان بگویید. اگر در فامیل مهندس با معدل بالا یا فارغ‌التحصیل ادبیات فارسی که دیوان حافظ و شاهنامه را کامل از حفظ است، دارید به بیکار بودنش اشاره نکنید و نیمه‌ی پر لیوان را ببینید تا فرزندتان نیز مثبت‌اندیش بار بیاید و مسیرش تغییر نکند. اگر هم دردور و برتان‌الگوی نداشتن از ترکیب کار راه انداز «بچه مردم» استفاده کنید.

تنبیه

اگر هیچ‌کدام از روش‌ها افاقه نکرد از فرزندتان دعوت کنید به اتاقش برود و به کارهای بدش فکر کند و خودتان در این فرصت به بازی کردن با تلفن همراه ادامه دهید.

تقویت مهارت های زندگی از طریق قصه گوئی

قصه گوئی تقویت تفکر انتقادی در افراد را تقویت می کند

هستی رهیده (دانشجوی کارشناسی علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه الزهرا (س)، ورودی ۹۷)،
Hasti.rahideh78@gmail.com

و اصولی انجام شود به نحوی که بتوان تصویرسازی های ذهنی را شکل داد و تجارب را آموزش داد بدون شک مهارت های زندگی نیز شکل می گیرد. برای قصه گوئی ابتدا باید فنون و اصول آن آموزش داده شود زیرا در غیر این صورت نمی تواند آن تاثیر را داشته باشد.

ایشان در ادامه افزود: در واقع قصه گوئی تمرین ذهنی زندگی است چون ما زمانی که یک قصه را تعریف می کنیم یا می شنویم داریم درباره یک زندگی صحبت می کنیم که در آن گره های بوجود آمده است و برای حل آن گره عده ای تلاش می کنند در واقع برای آن مشکل داریم راه حلی را پیدا می کنیم. در واقع قصه گوئی تقویت حل مسئله است قدرت تجزیه و تحلیل برای تصمیم گیری و مدیریت بحران. حل مسئله یکی از همان ۱۰ مهارت است که در جامعه امروز به چالش تبدیل شده است در این رابطه شنوندگان از تمامی امکانات برای حل کردن گره استفاده می کنند.

همچنین در این باره گفت: وقتی ما قصه ای را تعریف می کنیم شخصیت های داستان یک جاهایی دست به دست هم می دهند برای حل مشکل و به هم کمک می کنند. و

طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی مهارت های زندگی ۱۰ مهارت هستند که شامل: همدلی و خودآگاهی، تصمیم گیری، کنترل خشم و استرس، حل مسئله، تفکر خلاق، تفکر انتقادی، ارتباطات میان پردهای، ارتباطات موثر و همکاری و مدیریت بحران کلیه این موارد سبب می شود که انسان ها با یکدیگر زندگی مسالمت آمیزتری داشته باشند البته در صورتی که موارد فوق در آن ها تقویت شود. افرادی هستند که در مواجهه با مشکلات از هم می پاشند و یا زود عصبانی می شوند و قدرت کنترل خشم و استرس را ندارند درحقیقت مدیریت بحران را ندارند. همه این ها مواردی هستند که در صورتی که ما داشته باشیم می توانیم در جامعه زندگی بهتری داشته باشیم. تاثیر گذاری روی بزرگترها یک مقداری سخت است زیرا با یک شکل تربیتی بزرگ شدن اما با توجه به اهمیتی که کودکان در هر جامعه دارند و تاثیری که می توانند بر روی جامعه بگذارند تاثیر گذاری در کودکی به مراتب آسان تر است.

مریم شفیعزاده مسئول مرکز آموزش کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان تهران با سابقه بیست سال فعالیت فرهنگی، هنری با کودکان و نوجوانان به طور حرفه ای و تخصصی برگزار کننده طرح تقویت مهارت های زندگی از طریق قصه گوئی را برای کودکان و نوجوانان است.

شفیعزاده در این رابطه گفت: در یک قصه گوئی خیلی ساده می توان تمامی ۱۰ مهارت فوق را پیدا کرد و اگر قصه گوئی به صورت مداوم انجام شود در مدرسه و هر مکانی که امکانات ارتباط با کودکان فراهم باشد می توان مهارت های ذکر شده را تقویت کرد. در فعالیتهایی نظیر فعالیتهای هنری، خوشنویسی و... ممکن است فقط چند تا از این توانایی های فوق را تقویت کنیم اما در قصه گوئی البته به شرط تداوم آن می توان کلیه ۱۰ مهارت را تقویت کرد در ضمن فرقی نمی کند که موضوع قصه چیست اگر قصه گوئی درست

مری فرهنگی گفت: قصه‌گویی تفکر انتقادی در افراد را تقویت می‌کند یعنی اینکه افراد یک مسئله را فقط از دید خود نمی‌بینند و از یک جنبه بلکه از چند جنبه می‌بینند و برای فهم هر چه بهتر موضوع مسئله را از دیدگاه دیگران هم می‌بینیم. در زمان شنیدن قصه تجارب بسیاری به دست می‌آید که به دست آوردن خیلی از آن‌ها در قالبی خارج از داستان حتی ممکن است زبان‌بار هم باشد. شنیدن داستان شنونده را از سطحی نگری خارج می‌کند زیرا فرد دائماً در حال بازنگری خود است یعنی اگر من جای او بودم این کار را می‌کردم و یا ... و در انتها یا فرض وی درست بوده و یا ابطال آن را متوجه می‌شود. تقویت قصه‌گویی و توانایی همدلی موضوعی است که در جامعه ما و در جهان بسیار بحث مورد استقبالی است. کسانی که جامعه‌شناس، مددکار اجتماعی و.... هستند و در حوزه مردم‌شناسی فعالیت می‌کنند می‌توانند تاثیرات به مراتب مهم‌تری داشته باشد .

در ادامه افزود: اگر مهارت خودآگاهی در افراد تقویت شود مردم آنقدر مشکل و سردرگمی ندارند. قصه‌گویی با حل مسئله در ارتباط است و در این رابطه هم خودآگاهی شکل می‌گیرد در واقع موجب افزایش سطح اعتماد به نفس مطالب می‌شود. قصه‌گویی سبب مدیریت بحران و خشم می‌شود به شکلی که شنونده با شنیدن داستان از دنیای واقعی جدا می‌شود و آرامش پیدا می‌کند این آرامش هم در گوینده و هم در شنونده مشاهده می‌شود.

حتی اگر شخصیت‌هایی هم به هم کمک نکنند تبعات آن را می‌بینند. بحث همزاد پنداری یعنی برقراری ارتباط شنونده با شخصیت‌های قصه است. در واقع امکان جایگزینی ذهنی با شخصیت‌های قصه و تقویت مهارت برقراری تعامل در زندگی واقعی می‌شود. کسی که قصه را می‌شنود با شخصیت‌های آن داستان ارتباط برقرار کند و شنوده می‌تواند این ارتباط را در زندگی فردی خویش بکار ببرد. یعنی سبب ایجاد یک ارتباط موثر می‌شود وقتی برای کودکان قصه تعریف می‌کنیم به طور غیرمستقیم بار عاطفی و معنایی کلمه را به بچه گوش زد می‌کنیم و کودک روش استفاده درست کلمات را یاد می‌گیرد. زیرا در روش غیر مستقیم مطلب بیشتر در ذهن کودک ملکه می‌شود. یادگیری استفاده درست و بجا از کلمات در ارتباطات بین مرزی بسیار دارای اهمیت است. زیرا خیلی از افراد هستند بدون اینکه نیت بدی داشته باشند چون نمی‌دانند چه جمله‌ای را کجا و چگونه بکار ببرند موجبات رنجش افراد را فراهم می‌کنند. وقتی قصه‌ای را برای کودکان تعریف می‌کنیم آنها متقاعدسازی دیگران را یاد می‌گیرند در قصه‌گویی دایره واژگان شنونده و کودکان گسترده می‌شود. بحث قصه‌گویی و تقویت تفکر خلاق است یعنی شنوندگان برای خود یک زیست باور ذهنی را خلق می‌کنند البته براساس توانایی فکری و رویاهایشان اجزای قصه را به یکدیگر وصل می‌کنند و در زندگی فردی بکار می‌برند برای همین شنونده قدرت خلق کردن و نوآوری پیدا می‌کند و هیچ ترسی از خلق آن ندارد. به‌طور مثال از آن‌ها بخواهیم اسامی داستان و شخصیت‌ها را تغییر دهند.

استفاده از ادبیات کودکان و نوجوانان یکی از راه‌های درمانی شناخته شده است

کودکان و کتاب‌خوانی

سمیه توده‌خیلی (دانشجوی کارشناسی علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهراء، ورودی ۹۷)،
somayisgood1377@gmail.com

درمان فرد مضطر، وحشت‌زده، نگران و گوشه‌گیر او با همانندسازی به شناخت ویژگی‌های شخصیتی خود می‌پردازد و از مشکلات رهایی می‌یابد. کتاب‌درمانی، یکی از راه‌های درمانی لذت‌بخش است که ارزش تجربه و کتاب را می‌شناساند و در تشویق به مطالعه مؤثر است (پریخ، ۱۳۸۲).

وقتی کودکان شعر خوبی را می‌خوانند قافیه و تصاویر ذهنی ایجاد شده به‌واسطه کلمات به دقت انتخاب شده را دوست دارند. کودکان ارتباط دادن کلمات نوشتاری با عواطف به کتاب‌خوانی علاقه پیدا می‌کنند. در اینجا بیشتر اشعاری مورد نیاز هستند که قافیه‌دار بوده، داستانی را بیان می‌کنند و از دیدگاه یک کودک نوشته شده‌اند. در مورد استفاده از اشعار برای علاقه‌مند ساختن کودک به مطالعه نکات زیر را در نظر داشت:

۱. شعر باید برای کودک آهسته خوانده شود و خواننده اشعار می‌باید استعداد‌های نمایشی‌اش را به کار گرفته و سعی کند عواطف و

بررسی متون نشان می‌دهد که کتابداران، پزشکان، روانشناسان و معلمان مدارس از جمله گروه‌هایی از جامعه هستند که بیشتر از دیگران به ارزش و اهمیت ادبیات کودکان و نوجوانان در رشد شخصیت و رفتار آنان توجه نشان می‌دهند. مطالعه کتاب، بخصوص داستان، به کودکان و نوجوانان کمک می‌کند تا شناخت لازم از خود را به‌دقت آورند یا به ویژگی‌های خاص شخصیتی خود مانند خجول بودن پی ببرند و درک بهتری از پیچیدگی فکر، رفتار انسان، و ارتباط این رفتار با ویژگی‌های شخصیتی به دست آورند و به این ترتیب، به سلامت فکری لازم برسند. شناخت از خود، با مطالعه داستان و از راه تعامل با شخصیت یا شخصیت‌های داستان به دست می‌آید. از طرف دیگر، چون ادبیات کودکان به‌طور غیرمستقیم به تربیت و پرورش کودکان و نوجوانان می‌پردازد، ابزار مناسبی برای کمک به کسانی است که نیازهای آنان ارضا نشده و به خودشناسی نرسیده‌اند و دچار مشکلات روحی هستند. کتاب‌های مناسبی که به مسائل عاطفی، اجتماعی یا مذهبی پرداخته‌اند، ابزاری هستند برای

شناخت نیازهای کودکان و نوجوانان در سنین مختلف و فراهم آوردن امکانات لازم برای پاسخگویی به آن‌ها، از بروز بسیاری از مشکلات روانی در کودکی و بزرگسالی جلوگیری می‌کند. در این راستا، استفاده از ادبیات کودکان و نوجوانان یکی از راه‌های درمانی شناخته شده است. کتاب‌درمانی، ابزار مناسبی برای کسب تجربه و اطلاعات برای پاسخگویی به نیازهای گوناگون است. در صورت شناخت نیازها و شناخت کتاب‌های مناسبی که می‌توانند به نیازها پاسخ دهند و آن‌ها را ارضا کنند، ادبیات کودکان به رشد مناسب و متعادل کودکان و نوجوانان کمک می‌کند. شناسایی این کتاب‌ها و تطبیق آن‌ها با نیازها، یکی از وظایف متخصصان تعلیم و تربیت و ادبیات کودکان است. این کتاب‌ها باید به اطلاع عامه مردم برسند تا استفاده از این ابزار همگانی شود و به سلامت روانی جامعه کمک کند. در ضمن، وجود سیاهه‌ای مناسب از این نوع منابع، خانواده‌ها را از سردرگمی برای جستجوی کتاب مناسب رها می‌سازد (پریخ، ۱۳۸۲).

احساسات موجود در شعر را به تصویر بکشد.

۲. اگر قطعه شعری مورد علاقه خاص کودک است باید از او خواست که آن را به حالت نمایشی بخواند و باید با شور و علاقه گوش کرد.

۳. اگر شخصیتی در شعر وجود دارد می‌توان از کودک خواست تا با استفاده از اداواطوار احساس این شخص را بیان کند.

۴. در صورتی که فرد شنونده مشتاقی برای کودک باشد همواره او را تشویق خواهد کرد.

۵. اگر کودک در جمع احساس راحتی می‌کند بهتر است ترتیبی داد که شنوندگان مشتاق‌تر و بیشتری به او گوش دهند. شاید که از برخوانی شعر پس از شام برای اعضای خانواده، برای کودک جالب باشد.

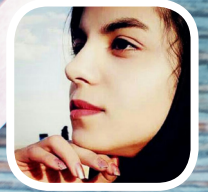
۶. اگر کودک در خواندن شعر اشتباهی هم مرتکب شد می‌توان آن را نادیده گرفت. زیرا، اشتباهات جزئی از روال زندگی هستند (جاویدی، ۱۳۸۱).

منابع

۱- پریخ، م. (۱۳۸۲). نقش ادبیات کودکان و نوجوانان در پاسخگویی به نیازهای آنان. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۳(۲۳).

۲- جاویدی، ش. (۱۳۸۱). والدین کودک و کتاب‌خوانی. تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی (۳۸).

زهرا نیکبخت (دانشجوی علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا (س)، گرایش مطالعات آرشیوی، ورودی ۹۷)،
zahraa.nikbakht@gmail.com

رهبر انسانیت
نوجوان رعنا...
فهمیده‌ام...
چگونه نقشه جهان را تا زده‌ای
که در من دور این چنین نزدیک شده‌ای
کجای جهان شعار انسانیت فریاد می‌زنی
که پژواکش
این چنین روح غیر انسانی را می‌بلعد.
فهمیده‌ام^۱

۱. منظور حسین فهمیده است.

کاتورنگار

مبینا دربهشتی (دانشجوی کارشناسی علم اطلاعات
و دانش‌شناسی دانشگاه قم، ورودی ۹۴)،

mobinadarbehshati@gmail.com